

A magyarság és az európai értékrend válsága

Köntös László

Magyarság – visszatérés a keresztyén Nyugathoz?

- A rendszerváltozás nagy kérdése – mi fogja kitölteni az üresen maradt ideologikus teret?
- Helyzetünk: visszatérés az ateista keletről a keresztyén nyugatra
- Milyen volt ez az ateizmus? – „A múltat végképp eltörölni”
- Kitekintés a vasfüggöny mögül – ideáltipikus szellemi Európa
- Csalódás – Európa már nem az, amit reméltünk

Mi történt? – A kulturális emlékezettől az autonóm személyiségig

- A II. Világháború után az Európa előtti kihívás: újraértelmezni önmagát
- Adorno: „*Auschwitz után verset írni barbárság*” - Új kezdet
- Schuman terv - 1951. április 18 – az Európai szén és acél közösség – Franciaország, Nyugat-Németország, Olaszország, Belgium, Luxemburg, Hollandia – Új kezdet, de keresztyén alapon
- „Arra hívtunk el, hogy Európa keresztyén alapjai értelmében újrarendeljük magunkat, olyan módon, hogy megformáljuk a demokratikus kormányzás modelljét, amelyik a megbékélésen keresztül a népek közösségévé fejlődik szabadságban, egyenlőségben, szolidaritásban és békében, s amelyik mélyen gyökerezik az alapvető keresztyén értékekben.”
- A hagyomány, kulturális emlékezet, a közösségi identitás mint az újraértelmezés alapja

A fordulat – az autonóm személyiség

- A Frankfurti Iskola – szembefordulás 1., a hagyománnyal, 2., a fogyasztói társadalommal
- 1930 – Horkheimer igazgató – frankfurti egyetem társadalomtudományi intézete –nevek: Adorno, Marcuse, Gramsci, Habermas, Lukács György
- Neomarximus –a tömegtársadalom, a tömegfogyasztás bírálata, kritikus magatartás a kapitalizmussal szemben
- Adorno: Tekintélyuralmi személyiség (1950) – a fasiszta
- Marcuse: Az egydimenziós ember (1964): a., autentikus személyiség – mentesség a dominanciától – a közösségi identitás, a kulturális emlékezet, s mindenféle indoktrináció tagadása
- Lukács: „A kérdés ez: ki fog megszabadítani a nyugati civilizáció jármától?”

- Marcuse:

„The means of mass transportation and communication, the commodities of lodging, food, and clothing, the irresistible output of entertainment and information industry carry with them prescribed attitudes and habits, certain intellectual and emotional reactions which bind the consumers more or less pleasantly to the producers and the latter, to the whole. The products indoctrinate and manipulate; they promote a false consciousness which is immune against its falsehood. And as these beneficial products become available to more individuals in more social classes, the indoctrination they carry ceases to be publicity; it becomes a way of life. It is a good way of life, it militates against qualitative change. Thus emerges a pattern of one-dimensional thought and behavior in which ideas, aspirations, and objectives that, by their content, transcend the established universe of discourse and action are either repelled or reduced to terms of this universe. They are redefined by the rationality of the given system and of its quantitative extension” (One-Dimensional Man, 1964.)

68-as nemzedék

- Liberalizmus és marxizmus szövetsége
- Diáklázadások – szembefordulás a hagyományos társadalmi intézményekkel – házasság, család, egyház
- Feliratok a Sorbonne Egyetemről 1968-ból: "Az emberiség csak azon a napon lesz boldog, amikor az utolsó bürokratát is felakasztották az utolsó kapitalista beleire." - "Hogyan lehetne szabad a gondolat egy kápolna árnyékában?"
- John Lennon: Imagine
„Imagine there's no heaven/It's easy if you try/No hell below us/Above us only sky/Imagine all the people living for today/Imagine there's no countries/It isn't hard to do/Nothing to kill or die for/And no religion too/Imagine all the people living life in peace.”

A kapitalizmus-kritika eltűnése, az autonóm személyiség új koncepciója

- John Rawls (1921-2002.) Political liberalism (1993), Justice and Fairness (2001), The Law of Peoples (1999).
- „E felfogásban a semlegesség lényegét az a követelmény fejezi ki, hogy az állam nem foglalhat állást polgárainak a jó életre vonatkozó versengő felfogásai között, s nem részesítheti előnyben e felfogások egyikét sem azon az alapon, hogy az lényegénél fogva értékesebb, vagy magasabb rendű más felfogásoknál.”
- A tehermentes én koncepciója – a szituált én tagadása – az értékválasztásra képes egyén.
- Visszaköszön a frankfurti iskola –az egyén primátusa, de már nem a fogyasztói társadalommal, a kapitalizmussal szemben, hanem a közösségbe ágyazottsággal szemben.
- Az autonóm egyén szabadon választ – nincs készen kapott életfelfogás
- A hagyományból fakadó egységes szellemi alapozású társadalom tagadása – ez de facto a keresztény folytonosság tagadása
- Az autonóm személy a magánszemély, akit nem csak a hagyomány nem köt, de már a fogyasztói társadalom sem – eltűnt a Marcuse-féle indoktrináció
- A szabadságjogok kérdésének száműzése a magánszférába – házasság, szex, vallás
- A semleges állam

Semlegesség, avagy a világnézet nélküli világnézet

- „Véleményünk szerint azonban Magyarországon – Európa többségéhez hasonlóan – nem egyszerű többségi demokráciának, hanem ún. liberális demokráciának kell működnie, ahol bizonyos jogok és eszmék a demokratikus legitimitástól függetlenül, sőt annak ellenében is megvédendők.” (Véleményvezér, 2012. május 21.)
- Ellentmondás: miközben az autonóm egyén szabadon választ, azonközben mégis vannak abszolút jogok és eszmék.
- A világnézeti semlegesség: ismeretelméleti nonszensz. – Nincs abszolút világnézet, kivéve azt a világnézetet, hogy nincs abszolút világnézet. Ez a ma domináns világnézet – ez a válság.
- Koherenciahiány - Jacques Delors, az Európai Bizottság elnöke: „ ha a következő tíz évben nem sikerül lelket adni Európának, lelket és jelentést, a játszma befejeződik” (1985).

Konzervatív fordulat?

- Habermas:

"Christianity, and nothing else, is the ultimate foundation of liberty, conscience, human rights, and democracy, the benchmarks of western civilization. To this day, we have no other options [to Christianity]. We continue to nourish ourselves from this source. Everything else is postmodern chatter., (Times of Transition, 2006).

- Schuman jóslata:” Európa vagy keresztény lesz, vagy nem lesz.”
- Lesz-e Európa?

A nagy kérdés

- A nagy kérdés az, hogy vajon a felvilágosodással elkezdődött hosszú történeti folyamat az európai történelem végső beállítódása-e, avagy inkább ebben a folyamatban egy hosszú átmenetről van-e szó egy új európai önértelmezés felé, amelynek a lényege az európai múlt újraolvasása és beemelése egy régi-új európai közösségi öntudatba.

Köszönöm a figyelmet!